

[גור חלון](#)

"הפצצה הגרעינית" של נסראללה

על הממשלה מוטלת האחריות להסיר את הסכנה מעל הציבור בחיפה ובצפון

עמיר פרץ 26/3/17

מכל האמוניה בחיפה מאחסן כ-12,000 טון של אמוניה. אחת לחודש מתחדש המלאי - מיבוא - ב-10,000 טון אמוניה. כ-75% מהאמוניה הם בשימוש של חברת "חיפה כימיקלים", בעיקר לייצור דשנים, וכ-20% משאר היבוא עובר ל"כיל".

האמוניה - שהיא תרכובת של חנקן ומימן - מהווה סכנה מוחשית ומיידית למיליון תושבי חיפה והצפון, ולכן חייבים לסלק את מכל האמוניה מהמפרץ. תובנה זו חילחלה בי כבר בימי מלחמת לבנון השנייה. כשר ביטחון לא נזקקתי לאזהרתו של חסן נסראללה, בפברואר 2016, שהצהיר כי "מכל האמוניה הוא הפצצה הגרעינית שלי". בכל יום, במהלך המלחמה בעת הערכת המצב, דרשתי לקבל עדכון לגבי מצב המכל והסיכון שבו נתונה הארץ במקרה של פגיעת טיל במכל.

כאשר התמניתי לשר להגנת הסביבה, ההחלטה הראשונה שלי בתפקיד הייתה, בעקבות סיור שערכתי באתר, שיש לסגור את מכל האמוניה. החלטה זו גובתה בנתונים ובדוחות של הגורמים המקצועיים במשרד, כמו גם של הארגונים הסביבתיים.

על רקע זה אני גם מכנס בחודשים האחרונים את "ועדת המשנה להגנת העורף" של ועדת החוץ והביטחון בראשותי, לניטור הסיכונים האסטרטגיים העולים מהמשך פעילותו של המכל במפרץ חיפה. כבר באוקטובר 2013, יזמתי החלטת ממשלה שעניינה הקמת מפעל בנגב, שיספק את צורכי מדינת ישראל; ובמקביל סגירת מכל האמוניה והוצאתו ממפרץ חיפה.

"3,500 עובדים יפוטרו", זה היה האיום שאותו השמיע יו"ר חברת "חיפה כימיקלים" כל ערוץ תקשורת אפשרי, כשהציע להקים מפעל לייצור אמוניה בנגב. את הצעתו העלה בלחץ תושבי מחוז חיפה, בלחץ צו בג"ץ, ולאור עמדת השר להגנת הסביבה, שלא להאריך את היתר הרעלים למכל האמוניה - בהתאם למדיניות שהתויתתי במשרד לפני שלוש שנים וחצי.

אילו הייתה מיושמת במלואה החלטת הממשלה שיזמתי באוקטובר 2013, היה יכול יו"ר "חיפה כימיקלים" לשמור את חרב הפיטורים בנדן, ולחסוך את המשבר המיותר שאליו נדחקו הממשלה, העיר חיפה והחברה עצמה. למעשה, מעבר לכורח הביטחוני והסביבתי, להחלטה שהתקבלה היה גם פוטנציאל כלכלי.

ההחלטה שנתקבלה אז לסגירת המכל בחיפה, ולפתיחת מפעל לייצור אמוניה במישור רותם שבנגב, הייתה אמנם כרוכה בסבסוד ממשלתי, אך מאחר שמדובר במוצר מבוקש ממילא בשוק הישראלי, ההשקעה הייתה צפויה להיות משתלמת ביותר. בתוך מספר שנים היא יכלה לייצר מאות מקומות עבודה חדשים, ולהניב תקבולי מסים למדינה (תוך שמירה על כל מקומות העבודה ב"חיפה כימיקלים").

בהיעדר אפשרויות ריאליות למיגון המכל, הפתרון שגיבשתי לסגירתו ולפתיחת המפעל בנגב נתקל בזמנו בחוסר גיבוי מצד האוצר ובסירוב של משרד הכלכלה לקבל אחריות לפתיחת המפעל החדש.

למעשה, אף משרד לא הסכים לעסוק ב"תפוח-האדמה הלוהט" הזה של מכל האמוניה בחיפה, ולפתוח את המכרז לסגירתו ולפתיחת מפעל לייצור בדרום. כך נוצר מצב תקדימי שבו המשרד להגנת הסביבה, החולש על תקציבים זעומים, הוביל את תהליך המכרז.

אלא שהחלטת הממשלה לא קודמה. לא על-ידי השרים שהחליפו אותי במשרד להגנת הסביבה, ולא על-ידי השר הנוכחי, זאב אלקין. כך, עד הלחץ שהפעילו עיריית חיפה ותושביה, המחקרים שפורסמו, וצו בית-המשפט לסגירת מכל האמוניה, לא נעשה דבר בעניין. זה עצוב שרק צו בית-משפט גורם לממשלת נתניהו למלא אחר חובותיה לאזרחים, לדאוג לשלומם, ולהגן על הציבור מאסון. למזלנו, בית-המשפט דאג להרחיק את הסכנה מהציבור, במקום הממשלה שלא ממלאת את חובותיה, ויתכן שבכך יימנע אסון כבד.

אני משוכנע כי אילו הייתי ממשיך בתפקידי כשר להגנת הסביבה, הייתי משלים, בעת הזאת, את סגירת מכל האמוניה ואת הקמת המפעל החלופי במישור רותם. בתנאים שנוצרו היום, ובהיעדר אלטרנטיבה ריאלית בפרק זמן סביר, הדרך הנכונה כעת היא לתמוך ביוזמת חיפה כימיקלים להקים מפעל חלופי; אך לא לחדש את היתר הרעלים מעבר לתקופת ההיערכות שניתנה למשק עד חודש יוני.

בוודאי שאין להאריך את התקופה ל-3 שנים, כפי שביקשו ב"חיפה כימיקלים". הארכת מתן היתר הרעלים תעמיד בסכנה את חייהם של יותר ממיליון תושבי מחוז חיפה. בנוסף, הארכת ההיתר תאפשר לשלוש שנים להתארך לשש שנים, ואף יותר.

חשוב, שבכל הסדר, על "חיפה כימיקלים" להעמיד ערבות למימוש התחייבויותיה, על-פי לוז קבוע, לזמן המינימלי הדרוש להבטחת המימון ולהקמת המפעל.

במהלך תקופת הביניים יש להקים ועדה מיוחדת של נציגי הממשלה, "חיפה כימיקלים" וגורמים נוספים, לבחינת טכנולוגיות חלופיות חדשות, כגון פוספטים טבעיים, אשר יענו על צרכי המשק עד להקמת המפעל בנגב על-ידי חיפה כימיקלים.

על ממשלת ישראל מוטלת האחריות לסגור את מפעל האמוניה לאלתר, ולהסיר את הסכנה מעל הציבור בחיפה ובצפון. אסור להיכנע למניפולציות כלכליות, ואם יתברר ש"חיפה כימיקלים" אינה מחויבת להצעתה בלי שיוארך היתר הרעלים, מוטב שהממשלה תקים את המפעל בעצמה במישור רותם, על-ידי חברה ממשלתית או אחרת, שתוקם למטרה ייעודית וז.

לבסוף, הצעד לסגירת מכל האמוניה חייב להיות מלווה בקבלת אחריות מלאה על מכלול הסכנות שבמפרץ חיפה. איכות חייהם וביטחונם של אזרחי המדינה, הם נושאים החייבים להיות מעל לכל שיקול פוליטי. לא ניתן עוד להמשיך בהעדפתם של ציבורים מקורבים על פני מיליון תושבי חיפה והצפון.

**? הכותב, מועמד ליו"ר מפלגת העבודה, מכהן כיו"ר ועדת המשנה להגנת העורף
בוועדת החוץ והביטחון**